

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԱԾ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՆ ՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅ

«Սիոն», իր ջերմ շնորհաւորութիւններուն հետ կը բաժնէ նոյնպէս բերկրանքը Սրբոց Յակօբեանց Միաբանութեան և մերազն ժողովուրդին, ի տես Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և մասնաւորապէս Ս. Աթոռոյ նորապատկերեք եպիսկոպոսներուն, որոնք այս կերպ շնորհազարդուած կու գան պայծառացնելու Ս. Աթոռը և ամբողջացնելու իր նուիրապետական շարքը, որ բացառիկ կարեւորութիւն և նշանակութիւն ունի Ս. Տեղեաց մէջ, իրաւունքներ և առանձնաշնորհումներ ունեցող մեր Աթոռին համար:

«Սիոն» ի ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ թէ 1983ին Ս. Աթոռոյ Միաբանական Ընդհ. Ժողովը եպիսկոպոսական բարձր աստիճանին արժանաւոր նկատած էր Միաբանութեանս Հայրերէն Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ. Խաչատուրեանը, Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեանը և Տ. Սեւան Վրդ. Ղարապետը: Անախորժ պարագաներ սակայն պատճառ եղան որ իր ատենին չիրագործուի այս որոշումը և միայն տարւոյս Նոյեմբեր 13ին՝ յիշեալ Հոգեշնորհ Հայրերը ստանան եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն և օծում: Նոյն օրը եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն ընդունեցին Ս. Էջմիածնի Միաբաններէն Հոգշ. Տ. Տիրան Վրդ. Կիրեղեանը, Տ. Ասողիկ Վրդ. Արիստակէսեանը և Տ. Պարզե Վրդ. Մարտիրոսեանը:

Համաձայն Սրբազան Պատրիարքի խնդրանքին, Նորին Ս. Օծութիւնը, Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, հեռագրով կը հրաւիրէր Ս. Աթոռոյս թեկնածուները Ս. Էջմիածին, եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան համար: Անոնց կ'ընկերանար նաև Պատրիարքը: Երկար բայց հաճելի ճամբորդութենէ մը յետոյ, եպիսկոպոսական երեք թեկնածուները քաղցրազին բախտը կ'ունենային ողջունելու Հայրենիքը և համբուրելու անոր հողը, վայելելով նոյն ատեն Ամենայն Հայոց Հայրապետի հայրական զուրգուրանքն ու ասպնջակա նութիւնը: Նոյեմբեր 13ի Կիրակի օրը, Ս. Էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան ծովածաւալ հաւատաւորներու եւ եկեղեցական դասուն, կ'ընդունէին եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն, իրենց իրրև օծակից ունենալով Ս. Էջմիածնայ երեք Միաբանները: Զեռնադրութենէն յետոյ անոնք կը մատուցանէին իրենց եպիսկոպոսական անդրանիկ պատարագները, շրջապատուած միշտ հաւատացեալներու բազմութենէն:

Զեռնասունները աւելի քան երջանիկ են, որ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Հայրապետի արդիւնաշատ Ս. Այլէն անոնք բախտը կ'ունեն-

նային ընդունելու եկեղեցական բարձրագույն աստիճանի շնորհը։ Առանց պաշտոնական և նրբազգաց դրուատումներու, որոնց պէտք չունի, ամէն գնահատանքէ վեր, Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Հայրապետը, պէտք է ընդունիլ թէ այսօրուան Էջմիածինը շատ բան կը պարտի իր զահակալին։ Բաներ՝ որոնք դիւրին ձեռք չեն բերուիր, և որոնց համար Լուսաւորչի Աթոռին արդի զահակալը արժանի է բովանդակ Հայ հաւատացեալ ժողովուրդի անվերապահ սիրոյն և յարգանքին։

Նոյեմբեր 13ի կիրակին, առաւել ժամերգութենէն յետոյ, Նորին Ս. Օծութիւն Վեհ. Հայրապետի կարգադրութեամբ, վեց ընծայեալները ծունկի իջժան Սեղանին առջև, կատարեցին իրենց հաւատարմութեան ուխտը՝ Հայաստանեայց եկեղեցիին, Ս. Էջմիածնի և անոր արժանաւոր զահակալին, ինչպէս նաև կրկնելու իրենց յանձնառութիւնը Հայ ժողովուրդի ծառայութեան, համաձայն մեր եկեղեցւոյ դարաւոր աւանդութեան և սկզբունքներուն։ Թէև մարդոյ առջև, սակայն Աստուծոյ և իրենց խղճին հետ դէմյանդիմանութեան այս վայրկեանը, հոգեկան անդո՛հ և զերագոյն յուզումի պահերէն մին պիտի ըլլար անոնց համար։ Ասոնք ապրումներ են՝ որոնք դիւրին չեն բացատրուիր, յուզումներ են, որոնք չեն վերլուծուիր, վասնզի պահեր կան որոնք վեր կը մնան մեզմէ, երբ զմեզ անգամ մը ևս կ'առաքեն հայ պատմութեան դարաւոր խորհուրդին։

Ահա թէ ինչու այլեւս զգացում դարձած անոնց մտածումին մէջէն պահ մը կարծես իրենց տղանցքը կը կատարէին մեր եկեղեցւոյ մեծ դէմքերը, որոնք օր մը ծնրադրեցին Աստուծոյ այս խորանին առջև, իւրաքանչիւրը իր սէրէն, իր նուիրումէն և իր կրակներէն բան մը դնելով այս նուիրական Հաւատառութեան խորանին՝ մտնելու համար յետոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ամբողջ փառքին, կարմիր զեղեցկութիւններուն և անթառամ յոյսի աստուածային ամպհովանիին մէջ։

Ս. Էջմիածնայ դարաւոր կամարներուն ներքև ծնրադրողները վստահ եմ թէ ունեցան այն զգացումը, թէ երախտաւորեալներու շարանը, որ կը հսկէր երկնքի բարձունքէն, ժպիտ ունէր իր շրթներուն՝ վասնզի իրենց գործին ու մտածումին շարունակութիւնն էր օր կը վերանորոգուէր այս ուխտադրութեամբ։ Որքան մեծ են մեր դարերը, իրենց անպարագիծ վշտին ծանրութեանը մէջ բաբախուն։ Եկեղեցական բարձրագոյն աստիճանի այս ուխտադրութեան մէջ տարբեր չէր շնորհադարձողներու ճակատագիրը անոնցմէ, որոնք մեր պատմութեան ծով դժուարութիւնները դիմակալեցին, մոռցած իրենց պզտիկ մարդը, կեցած իրենց ժողովուրդի ցաւերուն դիմաց, սրբազան ու կարմիր ուխտով մը զրահաւոր։

Յետոյ խորտաւիլակը, յանուն եկեղեցական դասուն, բազկացած եպիսկոպոսներէ, քահանաներէ, սարկաւազներէ, շահրնկալներէ, երգմենեցուցիչներէ, ընթերցողներէ, քննապաններէ, սաղմոսասացներէ, ինչպէս նաև իշխաններէ և աղբատներէ, որոնք զգեստաւորուած կը հրաւիրուէին մաս կազմելու արարողութեան, Հայրապետին կը մատուցանէին ընծայացունները և իրենց բոլորին խնդրանքը, թեկնածուները եկեղեցւոյ բարձրագոյն աստիճանին բարձրացնելու։

Եօթներորդ աստիճանի շուրթին՝ Հայրապետը կը հրամայէր թեկնածուներուն կենալ արծուենշան գորգին վրայ, իբրեւ խորհուրդ մտքի և հոգիի բարձրաթուիչ խոյանքին առ Աստուած:

Տաճարը լեցնող բազմութիւնը կը ծփար ալիք ալիք, համաձայն արարողութեան ընթացող գնացքին: Բոլոր դէմքերուն վրայ կը շարժի յուզումին հետ յամբընթաց ծանր ու մտայնող բան մը: Վեց ընծայեալներ ծնկաշոք կը կենան Սրբազան Հայրապետին առջև, լսելու մեր հաւատքին և դաւանութեան խոստովանութիւնը, համաձայն ձեռնադրիչ Հայրապետի հարցումներուն: Խորհրդաւոր է պահը, ընծայեալներու երեւակայութենէն կ'անցնին, իբրեւ խորհրդաքօղ շարժապատկերի մը մէջէն, քրիստոնէական մտածումին սրբութիւնը կերտող մեր Եկեղեցւոյ մեծ անձնաւորութիւնները:

Հակիրճ բայց տպաւորող արարողութենէ մը յետոյ, ընծայեալները բեմին վրայէն կը դառնան ժողովուրդին, ծնրադիր և ձեռամբարձ: Եկեղեցականաց դասը երիցս կ'երգէ «Աստուածային և երկնաւոր շնորհ...»ը և դպրաց դասը վարէն՝ յանուն ժողովուրդին կը պատասխանէ. «Արժանի են»: Յուզումը կը լեցնէ տաճարը, վառուող ջահերուն ներքև դէպի Սեղանը կարկառուող տրոմանուշ նայուածքներուն մէջ կը պսպղան արցունքներ: Անոնք որ կը զգան ներքին մարդուն նորոգութեան այս երկունքը կը բռնուին տագնապէ մը՝ որ ճնշիչ է և խոր, և որուն հետ կարելի չէ հաշտուիլ առանց աստուածային շնորհին: Տակաւ կը խաղաղի լարուած հոգեվիճակը Եկեղեցին լեցնող բազմութեան: Նորին Ս. Օծութիւն Հայրապետին ձայնը անհուն բարձունքէ մը իջնող պատգամի մը պէս կը հնչէ խորհրդաւոր: Ընծայեալները կը կենան դարձեալ ձեռնադրող Հայրապետին առջև, որ յուզումէն կաթկթով ձայնով կը կարգայ շնորհաբաշխութեան մեծ աղօթքը, որով Ս. Հոգւոյն կենագործող շնորհը կը հայցէ ընծայացունքուն համար:

Կը քաշուի վարագոյրը, ձեռնադրուողները զգեստաւորուած եպիսկոպոսական հանգերձանքով՝ կը շարունակեն նորէն Սեղանին առջև: Ժամն է օծումին, իբր նշանակ Ս. Հոգւով դրոշմուելուն: Դպիրները կ'երգեն «Կենդանարար Աստուած» շարականը, Սեղան կը բերուի Ս. Միւռոնի ալտարին: Հայրապետը ընդունելով զայն, կ'երգէ Հոգւոյն Սրբայ իջման շարականը, հեղիով սուրբ իւղը ոսկեայ ընդունարանի մը մէջ: «Ամէն, ալէլուիա», կը ձայնեն դպիրները: Ս. Հայրապետը կ'ամփոփուի և կը վերանայ կարծես: Շունչ և ականջ դարձած է ամէն ոք: Արարողութիւնը իր ամենէն յուզիչ բարձրակէտին կը մօտենայ: Քար լուծիւն, որուն անշարժութեան մէջէն կը հնչէ յուզումէն թրթռացող ձայնը ձեռնադրիչ Հայրապետին, որ կարգով կ'օժէ եպիսկոպոսացունքուն ճակատն ու ալ ձեռքին բոյթ մատը: Ապա իւրաքանչիւրին կը յանձնէ տրււած թեման ուրոյն օրհնութիւններով, գաւազանը, մատանին և Աւետարանը, մինչ դպիրները վարէն կ'երգեն «Որ ի վերայ բխեալ գաւազանի» շարականը: Այսպէս, եպիսկոպոսական թաղով և եպիսկոպոսով զարդարուած, իշխանութեան մատանին և գաւազանը զգեցած, նորապսակ վեց եպիսկոպոսները Սեղանին վրայ շարուած կը կենան: Վերջացած է ձեռնադրութեան խորհուրդը. ստրկաւորը կը ձայնէ «Ողջոյն տուք միմիանց»ը. Սրբազան Հայրապետը նախ կը համբուրէ իր ձեռնա-

ռաւոյններուն օծեալ ճակատները: Իրեն կը հետեւին բոլոր հոգեօրականները, որոնք իրենց կարգին ժողովուրդին կը փոխանցեն ձեռնադրուած եպիսկոպոսներուն ողջոյնին անդրանիկ օրհնէնքը:

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը այս առիթով կը բերկրի նաև ձեռնադրութեամբը Ընծայարանի երկու աբեղաներուն: Մեր զոյգ նորընծաները, Տրց. Յարութիւն և Տրց. Պետրոս, որոնք վերակոչուեցան Հայր Ռազմիկ և Մեսրոպ, և որոնք հոգեւոր ծառայութեան կը նուիրեն իրենց թարմատի կեանքը, կու գան մեր ժողովուրդի խոնարհ՝ բայց բեղմնաւոր խաւերէն: Անոնց մանկութիւնը թէև չէ քալած արեան և կորուստի ուղիներէն, սակայն տեսած ու զգացած են այդ աւերին կնիքով դրոշմուած իրականութիւնը մեր Եկեղեցիին ու ցեղին, և իրենց զգայուն հոգին առաջին օրէն տողորուած է նուիրումի և զոհողութեան խորունկ զգացումով հանդէպ Մայրենի Եկեղեցիին և ազգի ծառայութեան: Ուղեցին զինուորապետի անօր, այն իրական զգացումով թէ ճշմարիտ հայու պարտք մը կը կատարեն, լուսաւորելու, ոգեւորելու և ապրեցնելու, մութի, մոմօքի և մահացումի մասնուած հաւաքականութիւն մը, որ իր զոյութեան գառիթափին վրայ կը զանուի և լոյսին զալու շարժումներ կը փորձէ:

Զոհողութեան ողին միշտ արթուն և կենդանի եղած է մեր դարաւոր կեանքին մէջ. եթէ յաճախ մեզի պակսած է իմաստութիւն, սակայն երբեք զոհողութիւն: Եւ արդէն ի՞նչ արժէք ունի կեանքը, եթէ ան կոտրած ճրագի մը պէս ամէն օր պիտի ձխայ ինքն իր համար միայն: Հայ Եկեղեցին դարերով այդ զոհողութեան կեանքն է ապրեր, վկայ՝ իր բիւրաւոր նահատակներն ու սուրբերը: Հայ Եկեղեցւոյ պատերը իր զաւակներու արեան շաղախով ամրացած են, հայ հաւատքին կանխիկ իր զաւակներու արցունքով միշտ վառ մնացած է: Հայ Եկեղեցին ցեղին խղճմտանքն է, այն սրբարանը՝ ուր հայ կեանքը ամենէն աւելի մարգուեցաւ դէպի բարին և կատարեալը, այն զանձարանը՝ ուր պահուեցան մեր հոգիին ու մտքին շնորհները, և մանաւանդ փրկութեան տապանը՝ մեր պատմութեան արիւնոտ ծփանքներուն զիմաց:

Երբեք մի՛ փոխէք զայն ուրիշ ո՛չ մէկ արժէքի հետ, ան՝ որուն ճարտարապետը եղաւ Լուսաւորիչ, որուն լուսարարապետը եղաւ Մեսրոպ, որուն ժիր մատուցակը հանդիսացաւ Սահակ, որուն աղօթող քուրմը եղաւ Նարեկացին, որ իր հոգիին հետ Աստուծոյ ճենճերեց ցեղի հոգին, և որուն քաղցր երգիչը եղաւ Շնորհալին: Մի՛ նայիք այժմու իր ցնցոտիներուն, անիկա երբեմն ծիրանազգեստ դշխոյ մըն էր, որ իր պատմութեան պատաններով պատեց իր զաւակներուն վէրքերը: Եկեղեցին այսօր առաւել քան երբեք պէտք ունի իր զաւակներու սիրոյն և անվերապահ հաւատքին:

Այս խորհուրդէն ու սրբազան հանդէսէն վերջ, դուք սկիզբը կ'ընէք ձեր նոր կեանքի նորոգուած երեսին. թէև սկիզբ՝ սակայն մենք բոլորս, որ կը նայինք ձեզի հայրական ու որդեական սիրով, պիտի ուզէինք տեսնել զձեզ ամբողջ մինչև ծայրը ձեր այս կեանքի ասպարէզին, կարենալ ըսելու առաքեալին

հետ «Զբարւոք պատերազմն պատերազմեցայ, զընթացն կատարեցի, զհաւատան պահեցի»։ Դժուար անշուշտ, բայց հողիններուն համար որոնք զազափարի բոցէն են բռնկած, ոչինչ կայ անկարելի։ Պահեր կան, անմեռ պահեր, կեանքի մէջ, զորս տարիներու տաղտուկն ու մտահոգութիւնները չեն կրնար փնջել մեր յիշողութենէն։ Լուսաւոր լեռնազաւթներու կը նմանին անոնք, անոնց շքեղութիւնը կրնայ յաճախ տոգոնել բայց չի մարիր։ Մովսէս՝ Սինայի բարձունքին, Պօղոս՝ Դամասկոսի ճամբուն վրայ, առաքեալները՝ Սիոնի վերնատան մէջ, և Եսայի, Հին Ուխտի մեծ մարդարէն, իր առաքելութեան սկզբնաւորութիւնը նուիրագործող տեսիլքին մէջ։

Էր երբեմն որ ազնուականներու, պայազատներու վերապահուած էր այս աստուծոյ։ Սակայն ան այսօր բաժինն է իրական ազնուականներու, մտքի, հողի ընտրեալներու, առանց որուն մարդիկ զուհի՜ արարածներ են, նոյնիսկ իրենց ոսկիէ գէղեբուն և փղոսկրեայ զահերուն վրայ։ Բացէք ձեր միտքը Աստուծոյ լոյսին և մեր պատմութեան հրաշքին։ Վասնզի այս շնորհը ձրի չի գար. պէտք է առատանայ ձեր մտքի տեսութիւնը, մտքուի ձեր հողին, բացուիլ կարենալու համար Աստուծոյ փառքին և մարդոց կարիքին հաւասարապէս։ Ի վերջոյ մի մոռնաք որ արցունքով կը սրբուի հողին կտաւը և կրակով՝ մտքի ոսկին։ Վա՛յ այն եկեղեցականին, որ թափուր մտքով և հողիով կը կենայ իր ժողովուրդին դէմ։ Ունեցէք միշտ սէրը ձեր ժողովուրդին, որ Աստուծոյ վերջ գերագոյն իրականութիւնն է մեզի համար։

Վատան եմ թէ ճնշումին տակն էք այս Հաստատութեան մեծ հողիններուն, որոնք իրենց արցունքով և արիւնով վառ պահեցին Ս. Յակոբայ կանթեղը և յանձնեցին իրենց անունը պատմութեան։ Ումէն անդամ որ ձեռնադրութեան մը շնորհաբաշխութիւնը կը կատարուի, կը խայտան անոնց հողինները իրենց անմահութեան կայքին մէջ։ Զգացէք միշտ ինքզինքնիդ այս յուզումին առթած տպաւորութեան ներքև և պիտի պաշտպանուիք վատառողջ սերմերէն։ Վասնզի այս մեծութիւններուն քով կան մարդկային փոքրութիւններ։ Մի՛ տեսնէք այդ ճղճիմութիւնները. ի՛նչ գեղեցիկ է այդ փոքրութիւններու քովէն անցնիլ խրոխտ և փերեւետեալ։

Ումէն Հաստատութիւն իր սէմալովը ունի որ ուխտն է իր կեանքին ու գործին։ Մերը կտրուած զուլս մըն է։ Ով որ ի հարկին պատրաստ չէ տալու իր զուլսը այս նուիրական Հաստատութեան պաշտպանութեանը համար, չի կրնար անդամը ըլլալ Ս. Գլխադրի Ուխտին և անդամ այս զինուորեալ Միաբանութեան։ Կը շնորհաւորենք ձեր մուտքը սրբազան այս Հաստատութենէն ներս, մաղթելով որ ըլլաք «մշակներ առանց ամօթոյ»։ Զեզի կը յանձնեմ Եկեղեցւոյ ծոցը, խնդրելով Աստուծոյ և այս Սրբազան Ուխտին բոլոր սուրբերուն հովանին ձեր երիտասարդ կեանքին վրայ։

Ե.